

ОЧЕРКИ ПО ИСТОРИИ ВИЗАНТИИ

Подъ редакціей и съ предисловіемъ

В. Н. Бенешевича,

профессора С.-Петербургскаго Университета.

Выпускъ I.

3 мая 1955

Ленинград

Е. Карманов

Издание Студенческаго Издательскаго Комитета при Истор.-Филол.
факультетѣ СПб. Университета.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

1912.

Одобрю:

Проф. А. Васильевъ.

9 декабря 1915 г.

29
12/15

Издание Студенческаго Издательскаго Комитета при Историко-Филологическомъ Факультетѣ Петроградскаго Университета.

0282

В. А. Васильевъ

ПРОГРАММА по Исторіи Византіи.

Каждый билетъ состоитъ изъ трехъ частей; А—политическая исторія, В—культурная исторія и С—историографія. Нумерація страницъ соотвѣтствуетъ нумераціи книги: „Очерки по исторіи Византіи“, подъ ред. и съ предисл. В. Н. Бенешевича, проф. СПб. Университета. СПб. 1912/13 г. Изданіе Студенч. Издат. Комитета при Ист. Фил. факультетѣ Имп. Пгр. Университета. 3 вып. Ц. 3 р. 50 к. Нумерація ч. А=вып. I; ч. В=вып. II; ч. С=вып. III. Вып. III съ сокращеніями: не требуются всѣ библиографическія указанія, весь мелкій шрифтъ, греческія цитаты, а равно §§ 4, 5, 7, 9, 12, 19, 20, 26, 32, 33, 39, 48, 57—64. Изъ годовъ надо знать годы напечатанныя въ особой таблицѣ. Необходимо прежде изученія книги внести въ текстъ существенныя поправки, указанныя въ вып. IV Кроме того, А. Васильевъ. Курсъ исторіи среднихъ вѣковъ. Средневѣковая культура. 1915. Отд. I. (Визант. культура).

1 бил. Культурный и религиозный кризисъ въ Римской Имперіи. Иммиграція варваровъ. Реформы Діоклетіана и Константина. Перенесеніе столицы въ Константинополь. Образование христіанской имперіи. 1-й Вселенскій соборъ. Константинъ Великій и его обращеніе. Православіе и арианство. Констанцій. Юліанъ Отступникъ. Послѣдняя попытка къ возстановленію язычества. Церковь и государство въ концѣ IV вѣка. Феодосій Великій. 2 й Вселенскій Соборъ. Торжество христіанства.

Пособія: Андреевъ. Лекціи по исторіи церкви. *Нетушиль*. или *Низе*. Римская исторія. *Дюшенъ*. Исторія церкви. т. II.

2 бил. А. Феодосій Великій. Краткая характеристика внѣшнихъ и внутреннихъ дѣлъ. *Аржадій* и *Гоморій*. Аларихъ и борьба съ нимъ. Трибигильдъ и Гаина. Фравитта. Дѣло Златоуста (3—9).

В. Абсолютная и конституціонная монархія. Автократія. Римская имперія въ теченіе первыхъ трехъ столѣтій. Порядокъ занятія престола. Выборное начало въ Римской имперіи. Значеніе сената Новаго Рима. Низложеніе императора (5—8).

С. Введение: историки и хронисты. Общая характеристика византийских историков (3—11).

3 бил. А. *Феодосий II Малый*. Семейная дѣла. Пульхерія. Дѣла на Западѣ. Гунны и Аттилла. Прискъ. Несторій и Ефесскій соборъ. Левъ Великій, папа римскій. Евтиханство. *Epistola dogmatica* Льва. Разбойничій соборъ. Высшая школа въ Константинополѣ. *Codex Theodosianus*. *Маркианъ*. Халкидонскій соборъ и его послѣдствія. Гибель Аттиллы. *Левъ I*. Аспаръ. Аланы и исавры. Александрийскій патриархатъ. *Левъ II Младшій*. *Зинонъ*. Бунтъ Василиска. Акакій. Актъ единенія (Энотиконъ). Возстановленіе общенія съ Антиохіей и Александріей. Расколъ съ Римомъ. Готы. (10—19). А. *Васильевъ*, 29—36, 49.

В. Инсигнии императора. Коронація. Назначеніе императоромъ преемника. Идея легитимности (9—12).

С. Прокопій, Историческіе труды его. Характеръ творчества. Зависимость отъ древнихъ (11—15).

4 бил. А. *Ареадна* и *Анастасій*. Отношеніе къ исаврійцамъ. Геты и значеніе ихъ вторженія. Война съ персами. Внутреннія дѣла. Отмѣна Хрисаргирона и мѣры противъ язычества. Церковныя дѣла. Склонность императора къ монофизитизму. Отношеніе къ Риму. Переходъ императора на сторону монофизитства. Ссылка патриарховъ Антиохіи и Іерусалима. Возстаніе въ столицѣ. Возстаніе Виталиана. Бунты протеста противъ церковной политики императора. Значеніе царствованія *Юстиниана I*. Гоненіе на монофизитовъ и унія съ Римомъ. Коронаваніе Юстиниана. *Феодора* (19—27).

В. Соимператорство и автократія. Титулы василевсъ и автократоръ. Право женщинъ на престолъ (12—16).

5 бил. А. *Юстинианъ Великій*. Общая характеристика. Борьба съ димами. Бунтъ „Ника“. Отношеніе къ вандаламъ. Велизарій. Война съ остготами. Взятіе Рима. Нарзесъ. Отозваніе Велизарія. Новый періодъ войны. Тотила. Нарзесъ ликвидируетъ готскую войну. Вмѣшательство въ Пиринейскія дѣла. Дѣла на сѣверной границѣ. Ходъ войны съ персами. Хосрой. Исходъ войны. Внутреннія дѣла. Постройки. Бѣдствія. Законодательство. Трибонианъ. Попытки сближенія съ монофизитами. Роль *Феодоры*. Осужденіе „трехъ главъ“. Мѣры противъ арианъ, самарянъ, язычниковъ. Христіанская пропаганда. Итогъ царствованія Юстиниана (27—40).

В. Природа и объемъ императорской власти. Вѣроисповѣданіе императора и ограниченія при выборѣ его. Ограниченія законодательной власти императора. Контрольныя функции сената (16—19).

С. Агаеій. Его литературные труды и историческое сочиненіе (19—21).

6 бил. А. *Юстинъ II*. *Софія* и *Тиверій II*. Греческій языкъ. Церковныя дѣла. Авары. Лангобарды и дѣла въ Италіи. Новая война съ Персіей изъ за армянскихъ дѣлъ. Маврикій и Тиверій на войнѣ. *Маврикій*—императоръ. Финансовая политика. *Іоаннъ Постникъ*. Споръ съ Римомъ изъ за титула „вселенскій патриархъ“ Константинопольскаго епископа. Окончаніе персидской войны. Хосрой II

Парвезъ. Дипломатическая неудача Маврикія. Равеннскій и карфагенскій экзархаты. Нашествіе славянъ. Научныя гипотезы *Гонфа* и *Фальмерайера*. Сверженіе Маврикія. *Фока*. Возобновленіе Персидской войны. Возстаніе Ираклія противъ Фоки, гибель Фоки. Значеніе историческаго момента (40—46).

В. Церковь и императорская власть. Теорія и практика императорской власти. Существо Византийской императорской власти (20—25).

С. Менандръ Протикторъ. Евагрій: его церковная исторія (21—24).

7 бил. А. *Ираклій*. Неудача въ Персидской войнѣ. Захватъ персами св. Креста. Национальное движеніе въ Византіи. Три похода Ираклія. Воздвиженіе креста. Дѣла на Пиренейскомъ полуостровѣ, на Далматинскомъ побережьи и на Дунаѣ. Монсеелитство. Софроній, патриархъ Іерусалимскій. Изложеніе вѣры (Эквесисъ). Выступленіе ислама. *Константъ II* (*Константинъ III*). Военная и гражданская власть. Организациія оемъ. Борьба съ арабами. Моавія и Отманъ. Дальнѣйшая исторія моноелитства. Образецъ вѣры (Типось). Папа Мартинъ. Сицилія (47—55).

В. Многіе восточно-римскіе императоры—генералы. Демократическое происхожденіе многихъ императоровъ. Оракулы относительно царей. Укрѣпленіе идеи легитимности. Результатъ наслѣдственной передачи власти. Справительство и регентство (29—32).

С. *Феофилактъ Симокаттъ*. Его сочиненія, его значеніе и стиль (24—27).

8 бил. А. *Константинъ IV Погонатъ*. Борьба за власть. Осада Константинополя арабами. Столкновеніе со славянами. Основаніе Болгарскаго царства. Шестой вселенскій соборъ. *Юстинианъ II*. Характеристика. Миръ съ арабами и нарушеніе его. Столкновеніе со славянами. Сверженіе и ссылка Юстиниана. Періодъ въ 22 года. *Леонтій*. Потеря Африки. *Тиверій III*. Второе правленіе Юстиниана II. Расправа съ врагами. Внѣшнія дѣла. Равенна. Херсонъ. Гибель Юстиниана II. *Филиппикъ*. *Анастасій II*. *Феодосій III*. Вступленіе на престолъ *Льва III Исавра*. Итоги правленія дома Ираклія и обстоятельства при вступленіи на престолъ Льва (55—62).

В. Трудность поста императора. Монашество и императоры. Добровольныя и невольныя постриженія. Византийскій василевсъ—преемникъ древняго Рима. Выходы, форма сношеній съ иностранцами. Уваженіе ихъ къ ромейскому императору. Дипломатія. Раздача титуловъ. Вліяніе на болгарскій княжескій домъ (32—36).

С. Константинъ VII Порфиродный. Характеръ дѣятельности. Исторія Василія I. Сочиненія. Сборники экцерптовъ. Историческая энциклопедія. (27—32)

9 бил. А. *Левъ III Исавръ*. Характеристика. Большая побѣда надъ арабами. Законодательство. Оемная организациія. Финансы. Иконоборчество (Мотивы. Начало борьбы. Италія). *Константинъ V Копронимъ*. Борьба съ арабами, съ болгарами, Вопросъ о славянизациі бал-

канского п-ва. Борьба съ иконопочитаніемъ. Соборъ въ Іеріи. *Левъ IV. Константинъ VI. Ирина.* Соборъ въ Никее. Интриги и борьба Ирины и Константина. Карлъ Великій. *Никифоръ I.* Церковная и финансовая политика. Арабы. Славяне. *Ставракій. Михаилъ I Равваи. Левъ V Армянинъ.* Ликвидация войны съ Болгаріей. Борьба противъ иконопочитанія (63—71).

В. Религіозное значеніе императорскаго сана. Православіе, какъ политическій факторъ. Императоръ—распространитель православія. Борьба съ персами, исламомъ. Искорененіе ересей (36—38).

С. Іосифъ Генесій. Его исторія царей. Іоаннъ Камениатъ. Левъ Діаконъ. Исторія времени 959—75 гг. Михаилъ Атталіатъ.

10 бил. А. *Михаилъ II изъ Аморія.* Θομα—претендентъ. Критъ. Сицилія. *Θеофилъ.* Характеристика. Хазарскія дѣла. Херсонъ. Борьба съ арабами. Церковныя дѣла. *Михаилъ III Пяшица.* Θεοδωρα. Конецъ иконоборчества. Сицилія. Борьба со славянствомъ, съ халифатомъ. Павликіане. Варда и Михаилъ. Россы Кириллъ и Мееодій. Борисъ. Фотіевъ расколъ. Гибель Варды и Михаила. *Василій I.* Характеристика. Развитіе дѣла Фотія. Успѣхи въ Италіи и Сициліи. Война съ павликіанами (71—82).

В. Значеніе церемоніала. Его современные пережитки. Два донесенія Ліутпранда. Современный церемоніаль КП, патріарха. (39—42).

С. Никифоръ Вріенній. Анна Комнина. Іоаннъ Кинамъ.

11 бил. А. *Левъ VI Филосовъ и Александръ.* Характеристика. Отношеніе къ Риму и низложеніе Фотія. Законодательство. Левъ Триполійскій. Сарацины. Царь Симеонъ. Семейныя дѣла Льва. *Александръ. Константинъ VII Порфирородный.* Борьба съ Симеономъ. *Романъ Лекапинъ.* Миръ съ Болгаріей. Петръ. Критскіе корсары. Борьба на югѣ. Борьба съ халифатомъ. Армянская держава. Ашотъ Смбатъ. Игорь Кіевскій. Аграрный вопросъ. Соправители. Церковныя дѣла. Паденіе Лекапиновъ. Крещеніе Ольги. *Романъ II.* Семейныя дѣла и характеристика. Внѣшніе успѣхи. Никифоръ Фока и завоеваніе Крита (82—92).

В. Впечатлѣніе необразованныхъ варваровъ отъ византійскаго церемоніала. Время его возникновенія. Руководство оберъ-гофмаршала Филоея. Мѣстничество среди духовенства. Солунскій викаріатъ (42—46).

С. Никита Акоминатъ. Георгій Акрополитъ: жизнь его и сочиненія.

12 бил. А. *Никифоръ II Фока.* Армія. Столкновеніе съ духовенствомъ. Оттонъ Великій. Война на Востокѣ. Святославъ Кіевскій. *Іоаннъ I Цимисхій.* Церковныя дѣла. Богомилство. Ликвидация болгарскихъ отношеній. Борьба въ Азій. Фатимиды Гибель Цимисхія. Майордомы и латифундіи (92—99).

В. Силенцій. Его составъ и значеніе. Участіе столицы и провинціи. Значеніе формъ дипломатическихъ сношеній. Посольская служба (47—51).

С. Георгій Пахимеръ. Историческое сочиненіе времени послѣ 1261 г. Никифоръ Григора. Жизнь, дѣятельность. „Римская Исторія“. Іоаннъ VI Кантакузинъ. Жизнь. „Исторія“ (54—61).

13 бил. А. *Василій II Болгаробойца.* Характеристика. Варда Скляръ Варда Фока. Отношеніе къ Руси. Расправа съ Василіемъ Евнухомъ, съ Евстаѳіемъ Малеиномъ и знатью. Аграрное законодательство. Три войны съ болгарами. Самуилъ. Триумфъ Болгаробойцы. Политика относительно Болгаріи. Первый походъ Василія на Востокъ. Армянскія дѣла. Сельджуки. Вмѣшательство Василія въ дѣла Армении и Грузіи. Заключение о царствованіи Василія и взглядъ на дальнѣйшее (99—108).

В. Сношенія съ хазарами. Ихъ государственное устройство и религія. Печенѣги. Турки. Китайцы. Выводъ о ромейской дипломатіи (51—56).

С. Лаоникъ Халкондиль. Дука. Григорій Франзъ. Кривуль (63—70).

14 бил. А. *Константинъ VIII. Зоя. Романъ III Ариуръ.* Его внутренняя политика (отмѣна аллиленгія) и церковныя мѣры. Возстановленіе храма Воскресенія. Георгій Маніакъ и борьба на Востокѣ. *Михаилъ IV Пафлагонецъ.* Скандинавы. Сицилія. Возстаніе болгаръ. *Михаилъ V Калафатъ. Константинъ IX Мономахъ.* Норманны и Маніакъ. Потеря Италіи. Окончательное раздѣленіе церквей. Печенѣги. Армения (ея положеніе и религіозная политика грековъ.) Сельджуки. *Θεοδωρα. Михаилъ VI Стратіотикъ. Исаакъ I Комнинъ.* Характеръ правленія. Удаленіе (109—118).

В. Раздѣленіе гражданской и военной власти. Причины ихъ сліянія въ нѣкоторыхъ мѣстахъ. Очеркъ управленія флотомъ (57—59).

15 бил. А. *Константинъ X Дука.* Характеръ правленія. Сельджуки и успѣхи Алпъ-Арслана. Половцы. *Романъ IV Диогенъ.* Италія. Робертъ Гвискаръ. Неблагопріятный оборотъ дѣлъ на Востокѣ Манцикертъ. Сверженіе Романа. *Михаилъ VII Дука Параниакъ.* Характеръ правленія. Пселлъ. Возстаніе болгаръ. Дѣла на востокѣ. Алексѣй Комнинъ, Никифоръ Вріенній. *Никифоръ III Вотаніатъ.* Столкновеніе съ Гвискарромъ. Еоцареніе Алексѣя I Комнина (118—128).

В. Организация сухопутной арміи и развѣдочной службы. Военно-административная реформа Льва Исавра. Ея положительныя стороны. Римскіе наемники въ арміи (59—62).

С. Іоаннъ Малала. Личность. Сочиненіе. Его источники, конструкція, составъ; вліяніе Малалы; нѣкоторыя стороны вопроса (77—84).

16 бил. А. *Алексѣй I Комнинъ.* Система титуловъ. Борьба съ норманнами. Венеція. Смерть Гвискара. Возстаніе богомиловъ. Попытки уній съ Западомъ. Урбанъ II. Первый крестовый походъ (его ходъ и исходъ, отношеніе къ Византіи) Боэмундъ. Новая война съ сельджуками. Церковная политика. Вопросъ о престолонаслѣдіи. *Іоаннъ II Комнинъ.* Характеристика. Морскія дѣла. Венеція. Успѣхи въ борьбѣ съ сельджуками. Мадыяры. Печенѣги. Конецъ Іоанна (129—138).

Б. Солдаты и граждане. Аграрный вопрос и крестьяне; законодательство Льва Исавра, Романа Лекапина, Константина Порфирородного и Никифора II Фоки (62—65).

С. Иоаннъ Антиохійскій; его отношеніе къ Малалѣ. Пасхальная хроника. Георгій Синкелль; его личность; хроника; ея источники (84—91).

17 бил. А. *Мануилъ I*. Западное вліяніе. 2-й Крестовый походъ. Сельджуки и Иерусалимское королевство. Мадыры и Сербы. Стефанъ Нѣманя. Отношеніе къ Норманнамъ. Рожеръ. Погромъ въ Греціи. Вильгельмъ I. Венеція. Отношеніе къ Фридриху Барбароссѣ. *Алексій II*. Латинофильство правительства. Андроникъ Комнинъ. Его характеристика. Національное возстаніе противъ латинянъ. *Андроникъ I*—императоръ. Исаакъ Ангелъ. Гибель Андроника I (138—150).

В. Аграрная политика Василия Болгаробойцы. Феодализмъ. Приходъ франковъ. Архонты (65—67)

С. *Ееофанъ Исповѣдникъ*. Вліяніе *Ееофана*. Продолженіе *Ееофана*. Патриархъ Никифоръ; его два сочиненія (91—99).

18 бил. А. *Исаакъ II Ангелъ*. Борьба съ норманнами. Возстаніе Асѣней. Третій крестовый походъ. Саладинъ. Союзъ съ Венеціей. Сверженіе Исаака. *Алексій III Ангелъ*. Столкновеніе съ Генрихомъ VI. Смерть Асѣня. Калоянъ. Итальянцы. Феодализація имперіи. Папа Иннокентій III. Четвертый крестовый походъ. Энрико Дандоло. Царевичъ Алексѣй. *Исаакъ II Ангелъ* и *Алексій IV Алексій V Дука Мурзублъ*. Взятіе Константинополя и образованіе Латинской имперіи (150—160).

В. Связь *imperium* и *sacerdotium*. Халкидонскій соборъ и его послѣдствія. Юстиніанъ. Оппозиція (Факундъ Герміанскій). Полемика изъ-за титула КП. патриарха. Моноелитство (68—72).

С. Георгій Монахъ. Его сочиненія, составъ, задача, источники. Продолженія Георгія, рукописная традиція. Симеонъ Магистръ и Логоветъ (99—105).

19 бил. А. Гибель Алексѣя V. Вмѣшательство Калояна. *Ееодоръ I Ласкаръ*. Начало Никейской имперіи. *Иоаннъ III Дука Ватацъ* и его значеніе. *Ееодоръ Дука Ангелъ* и эпирскій деспотъ. Взятіе Солуни. Начало Трапезундской имперіи. Борьба съ Латинской имперіей. *Иоаннъ Асѣнь II*. Борьба съ *Ееодоромъ Дукой*. Союзъ Ватаца съ Асѣнемъ. Балдуинъ II. Нашествіе монголовъ и его послѣдствія. Интриги и борьба на Балканахъ. Внутреннія дѣла. Конецъ правленія Ватаца. *Михаилъ VIII Палеологъ*. Генуэзцы. Конецъ Латинской имперіи (161—170).

В. Церковная политика Константина IV. Иконоборчество. *Ееодоръ Студитъ*. Фотій (72—76).

С. Левъ Грамматикъ. *Ееодосій Мелитинскій*. Юлій Полидевкъ. Взаимныя отношенія этихъ трехъ авторовъ. *Иоаннъ Скилица*. Георгій Кедринъ (105—112).

20 бил. А. Положеніе имперіи въ моментъ реставраціи Палеологовъ: латиняне, папа, генуэзцы, венеціанцы. Унія. Церковная смута. Сицилійская вечерня. Ликвидація отношеній къ Карлу Анжуйскому и миръ съ венеціанцами. Сербы. *Андроникъ II*. Положеніе патриаршей кафедръ. Отношенія къ Генуѣ. Венеціи. Петръ Аррагонскій. Испанцы въ Византіи. *Андроникъ III*. Отношенія къ славянамъ. Стефанъ Душанъ (174—180).

В. Торговля и промышленность. Египеть и египтяне въ экономическомъ отношеніи. Сирійцы. Козьма Индикоплевствъ и его сочиненіе (77—83).

С. *Иоаннъ Ксифилинъ*. *Иоаннъ Зонара*. Его личность его сочиненія, цѣнность, источники и вліяніе сочиненія (112—116).

21 бил. А. *Иоаннъ V*. *Иоаннъ VI*. *Кантакузинъ*. Апокавкъ. Отношеніе къ славянамъ и туркамъ. Стефанъ Душанъ. Смерть Стефана Душана. Мурадъ. Отношенія къ куріи (Римская унія). Баязидъ I. Коссово поле. *Мануилъ II Палеологъ*. Отношеніе къ туркамъ и славянамъ. Помощь Запада. Тимуръ. *Иоаннъ VIII*. Миръ съ турками. Отношенія къ Пелопоннесу. Флорентійская унія. Варнская битва. Вмѣшательство венеціанцевъ. Миръ. Междоусобица. *Константинъ XI Палеологъ*. Мухаммедъ II. Осада и паденіе Константинополя (180—193).

В. Экономическія отношенія къ Западу. Шелковое производство (83—88).

С. Константинъ Манасси. Михаилъ Глика (116—121).